

Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης

Τόμ. 1 (2017)

7ο ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΕΙΔΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ Π.Τ.Δ.Ε.
ΚΕΝΤΡΟ ΜΕΛΕΤΗΣ ΨΥΧΟΦΥΣΙΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Υπό την αιγίδα του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων

7^ο ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

«ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΧΑΡΙΣΜΑΤΙΚΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ»

ΤΟΜΟΣ ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ

ISSN: 2529-1157

Σε Συνεργασία με την Ένωση Ελλήνων Φυσικών και την
Ελληνική Μαθηματική Εταιρεία
ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟ DIVANICARAVEL
15-18 Ιουνίου 2017

Μοντέλα εκπαίδευσης χαρισματικών μαθητών στην Ευρώπη

ΜΑΡΙΑ ΚΑΛΙΑΝΙΔΟΥ, ΕΛΕΝΗ ΧΑΝΤΖΟΥΛΗ

doi: [10.12681/edusc.1728](https://doi.org/10.12681/edusc.1728)

Βιβλιογραφική αναφορά:

ΚΑΛΙΑΝΙΔΟΥ Μ., & ΧΑΝΤΖΟΥΛΗ Ε. (2019). Μοντέλα εκπαίδευσης χαρισματικών μαθητών στην Ευρώπη. *Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης*, 1, 288–303. <https://doi.org/10.12681/edusc.1728>

Μοντέλα εκπαίδευσης χαρισματικών μαθητών στην Ευρώπη

Μαρία Καλιανίδου, Εκπαιδευτικός

mariakalianidou@yahoo.com

Χαντζούλη Ελένη, Διδάκτωρ Πανεπιστημίου Αθηνών

Περίληψη

Οι ατομικές νοητικές ικανότητες, σε συνδυασμό με τη δημιουργικότητα, τη συνέπεια, το επίπεδο της σωματικής δύναμης και επιδεξιότητας, πάντα ήταν καθοριστικές στη διαμόρφωση της ζωής μας και θα συνεχίσουν να είναι στο μέλλον. Σύμφωνα με τους Renzulli και Reis (1998), η δημιουργικότητα, η πάνω του μέσου όρου επίδοση και η ικανότητα δέσμευσης σε ένα στόχο αποτελούν παράγοντες αναγνώρισης της χαρισματικότητας ενός ατόμου.

Εξαιτίας των εξαιρετικών ικανοτήτων, χαρακτηριστικών και αναγκών των χαρισματικών παιδιών, οι ευρωπαϊκές χώρες ενδιαφέρθηκαν, εδώ και αρκετά χρόνια, να διαμορφώσουν πολιτικό και εκπαιδευτικό πλαίσιο που να περιγράφει και να ανταποκρίνεται σε αυτή την κατηγορία μαθητών. Το 1994, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο εξέδωσε οδηγίες που απευθυνόταν σε όλα τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τα προέτρεπε να πάρουν μέτρα για τα χαρισματικά παιδιά : ψήφιση κι εφαρμογή νομοθεσίας για τη στήριξή τους, ερευνητικά προγράμματα που να εξερευνούν σε βάθος τη φύση και τη συμπεριφορά τους, συμπληρωματικά εκπαιδευτικά, ενισχυτικά προγράμματα τόσο σε μαθητές, όσο και σε εκπαιδευτικούς, διαμόρφωση κατάλληλου περιβάλλοντος για την προσαρμογή τους στο νέο εκπαιδευτικό κλίμα, αποφυγή του στιγματισμού τους εξαιτίας της χαρισματικής τους φύσης και αξιοποίηση των ικανοτήτων τους, εποικοδομητική συνεργασία μεταξύ των εκπαιδευτικών, των ψυχολόγων κ.λ.π., με σκοπό την επιτυχή πραγμάτωση μιας τέτοιας παρέμβασης.

Στην εποχή μας, η εκπαίδευση χαρισματικών διαφέρει σημαντικά από χώρα σε χώρα. Στην παρούσα εργασία επιχειρείται η παρουσίαση των πολιτικών, των δομών και των μεθόδων που εφαρμόζουν οι ευρωπαϊκές χώρες και αφορούν στην εκπαίδευση των χαρισματικών. Στα περισσότερα κράτη της βόρειας Ευρώπης, όπως η Αγγλία, η Αυστρία, η Γερμανία, η Ελβετία, η Δανία, η Φινλανδία, η Ουγγαρία ενθαρρύνεται η ανάπτυξη της Διαφοροποιημένης Εκπαίδευσης για αυτά τα παιδιά μέσα στο πλαίσιο του σχολικού περιβάλλοντος και σε πολλές χώρες, μάλιστα, τους παρέχεται υποστήριξη μέσω διάφορων οργάνωσεων. Σε κάποιες χώρες της νότιας Ευρώπης, όπως η Ελλάδα και η Ισπανία, τα χαρισματικά παιδιά αναγνωρίζονται από τη νομοθεσία αλλά η εκπαίδευσή τους έχει παραμεληθεί. Τα χαρισματικά παιδιά έχουν ικανότητες και ανάγκες οι οποίες χρειάζονται αναγνώριση και ικανοποίηση,

όπως όλων των παιδιών, διαφορετικά οι ικανότητές τους μπορεί είτε να ατονίσουν είτε ακόμα και να μην εκφραστούν ποτέ (Feldhusen, 2000).

Λέξεις – κλειδιά : χαρισματικό παιδί, χαρισματικότητα, εκπαίδευση χαρισματικών, διαφοροποιημένη εκπαίδευση

Abstract

The individual mental abilities in combination with creativity, punctuality, the level of physical strength and skills were always determinant for the development of our life and they will continue to be in the future. According to Renzulli and Reis (1998) creativity, over average performance and the ability to stay attached to a goal are factors of identification of a charismatic person.

Due to the exceptional abilities, characteristics and needs of charismatic children, the European countries were interested, many years so far, in creating a political and educational panel which will describe and respond to that category of students. In 1994, the European Council gave instructions addressed to all the state – members of the European Union urging them to take measures for the gifted children : the passage and implementation of legislation for their support, investigation programs which search in depth their nature and behaviour, supplementary educational supportive programs both for students and for professors, the creation of a suitable environment for their adaptation to the new environmental climate, the avoidance of their stigmatization because of their charismatic nature and the utilisation of their abilities, constructive co-operation between professors, psychologists etc., aiming at the successful completion of such an interference.

Nowadays, the education of the charismatic has important differences from country to country. In this assignment it is made an effort to present the policies, the structures and the methods applied by European countries and they have to do with the education of the gifted. In most of the countries of the north Europe such as England, Austria, Germany, Switzerland, Denmark, Finland, Hungary it is encouraged the development of Differentiated Education for those children within the school environment and in many countries, it is given support through various organisations. In some countries of south Europe such as Greece and Spain, charismatic children are identified by the legislation but their education has been neglected. The charismatic children have skills and needs that need to be recognized and satisfied as it is for all children otherwise their abilities may become weaker or even never get expressed.

Keywords : gifted child, giftedness, charismatic' s education, Differentiated Education

Εισαγωγή 1.1

Στις μέρες μας η εκπαίδευση χαρισματικών διαφέρει σημαντικά από χώρα σε χώρα, EvaReid-HeinerBoettger (2015). Στη σύγχρονη εκπαιδευτική κοινότητα έχουν διαμορφωθεί πολλές κατηγορίες μαθητών, οι οποίες τις περασμένες δεκαετίες, δεν είχαν καν ανιχνευθεί και δεν είχαν αξιολογηθεί όπως θα έπρεπε. Μία απ' αυτές τις κατηγορίες που εξέτασε η παρούσα εργασία είναι οι χαρισματικοί μαθητές. Σύμφωνα με τους Renzulli και Reis (1997), η χαρισματική συμπεριφορά συνίσταται σε συμπεριφορές που αντανακλούν τη διάδραση μεταξύ τριών βασικών ομάδων ανθρώπινων γνωρισμάτων, της νοητικής ικανότητας άνω του Μ.Ο., του υψηλού βαθμού προσήλωσης στο έργο και του υψηλού βαθμού δημιουργικότητας. Άτομα ικανά να αναπτύξουν δημιουργική συμπεριφορά είναι όσα κατέχουν ήδη ή μπορούν να αναπτύξουν αυτό το σύνθετο σύνολο γνωρισμάτων και να τα εφαρμόσουν σε κάθε εν δυνάμει αξιόλογο τομέα της ανθρώπινης επίδοσης. Τα άτομα που εκδηλώνουν ή είναι ικανά να αναπτύξουν τη διάδραση μεταξύ των τριών ομάδων γνωρισμάτων χρειάζονται μεγάλη ποικιλία εκπαιδευτικών ευκαιριών και υπηρεσιών, οι οποίες συνήθως δεν παρέχονται στα καθιερωμένα προγράμματα διδασκαλίας. Άλλη προσέγγιση ορίζει ότι η χαρισματικότητα χαρακτηρίζεται από μια ασύγχρονη εξέλιξη, κατά την οποία προηγμένες γνωστικές ικανότητες και αυξημένη νοητική ένταση ενώνονται για να δημιουργήσουν εσωτερικές εμπειρίες και επίγνωση που διαφέρουν από τον μέσο. Αυτή η ασύγχρονη κατάσταση αυξάνεται όσο ανώτερη είναι η πνευματική ικανότητα του χαρισματικού ατόμου, (ColumbusGroup 1991, στο Silverman 1993:631). Ο όρος “ασύγχρονη” προσδιορίζει μια έλλειψη συγχρονισμού στο ρυθμό της γνωστικής, συναισθηματικής και βιολογικής εξέλιξης (Morelock, 1992).

Η σχέση των περισσότερων εκπαιδευτικών συστημάτων με την εκπαίδευση των χαρισματικών και ταλαντούχων μαθητών έχει χαρακτηριστεί ως μια σχέση “αγάπης και μίσους” (Ματσαγγούρας). Αρκετοί απ' αυτούς τους μαθητές εμφανίζουν μειωμένη απόδοση. Ενδεικτική είναι η έρευνα της Εθνικής Επιτροπής των Η.Π.Α. για την Εξαιρετική Επίδοση στην Εκπαίδευση, που αναφέρει ότι το 50% των χαρισματικών και ταλαντούχων μαθητών δεν έχουν αντιστοιχία της διαγνωσμένης ικανότητάς τους κι ότι αρκετοί απ' αυτούς εγκαταλείπουν το σχολείο, σύμφωνα με τους Davis και Rimm (1998). Στα περισσότερα κράτη της Ευρώπης ενθαρρύνεται η ανάπτυξη της Διαφοροποιημένης Εκπαίδευσης μέσα στο σχολικό περιβάλλον, για αυτά τα παιδιά, γεγονός που ενισχύθηκε και από τα πορίσματα της διάσκεψης της Salamanca (1992). Για να επιτευχθεί όμως αυτό θα πρέπει οι εκπαιδευτικοί που θα αναλάβουν την υποστήριξη των χαρισματικών παιδιών να εκπαιδευτούν και να προετοιμαστούν κατάλληλα και φυσικά να εξασφαλιστεί η απαιτούμενη υλικοτεχνική υποδομή για την πραγματοποίηση του προγράμματος. Το 1994, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο εξέδωσε οδηγίες που απευθυνόταν σε όλα τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής

Ένωσης και τα προέτρεπε να πάρουν μέτρα για τα χαρισματικά παιδιά : ψήφιση κι εφαρμογή νομοθεσίας για τη στήριξή τους, ερευνητικά προγράμματα που να εξερευνούν σε βάθος τη φύση και τη συμπεριφορά τους, συμπληρωματικά εκπαιδευτικά, ενισχυτικά προγράμματα τόσο σε μαθητές, όσο και σε εκπαιδευτικούς, διαμόρφωση κατάλληλου περιβάλλοντος για την προσαρμογή τους στο νέο εκπαιδευτικό κλίμα, αποφυγή του στιγματισμού τους εξαιτίας της χαρισματικής τους φύσης και αξιοποίηση των χαρισμάτων τους, εποικοδομητική συνεργασία μεταξύ των εκπαιδευτικών, των ψυχολόγων κ.λ.π., με σκοπό την επιτυχή πραγμάτωση μιας τέτοιας παρέμβασης.

Το θέμα που τίθεται μετά την απόφαση αυτή είναι το ποιες χώρες την εφάρμοσαν και το αν χαράχθηκε εκπαιδευτική πολιτική με γνώμονα την εκπαίδευση των χαρισματικών μαθητών. (Λεπτοκαρίδης, 2011)

Εκπαίδευση χαρισματικών ατόμων σε διάφορες χώρες της Ευρώπης 1.2

α) Ηνωμένο Βασίλειο

Το εκπαιδευτικό σύστημα στο Ηνωμένο Βασίλειο έχει σαν σκοπό να παρέχει την κατάλληλη εκπαίδευση σε όλους τους μαθητές, επομένως η εκπαίδευση των χαρισματικών πρέπει να είναι μέρος της ευρύτερης εκπαίδευσης. Σε όλο το Ηνωμένο Βασίλειο η προσέγγιση στην εκπαίδευση των χαρισματικών είναι ολιστική και δεν αποκλείει κανέναν. Ωστόσο υπάρχουν διαφορές στο εσωτερικό του. Για παράδειγμα, στην Αγγλία χρησιμοποιούνται οι όροι “χαρισματικός” και “ταλαντούχος” και σε κάθε σχολείο το 5 – 10% των μαθητών θεωρούνται ως χαρισματικοί ή ταλαντούχοι. Στην Ουαλία χρησιμοποιούνται οι όροι “περισσότερο ικανός” και “ταλαντούχος” και πάνω από το 20% των μαθητών θεωρούνται “περισσότερο ικανοί” και “ταλαντούχοι”. Η Σκωτία χρησιμοποιεί τον όρο “ικανός” και καλύπτει την περιεκτική προσέγγιση (Monks, Pfluger, 2005).

Το “αγγλικό μοντέλο” προτιμάει την ολοκληρωμένη προσέγγιση στην εκπαίδευση των χαρισματικών. Τα χαρισματικά παιδιά πρέπει να περνούν τον περισσότερο χρόνο τους στην κανονική τάξη, ιδιαίτερα στην ηλικία 5-11 ετών, σε συνδυασμό με την παροχή κάποιων εξωσχολικών ευκαιριών. Κάθε σχολείο πρέπει να αναγνωρίζει τις ατομικές διαφορές και να σχεδιάζει το Αναλυτικό Πρόγραμμα σύμφωνα με αυτές, ώστε να ικανοποιεί τις ανάγκες τόσο των χαρισματικών, όσο και των λιγότερο ικανών μαθητών. Μία μέθοδος είναι να χωρίσεις την τάξη σε ομάδες βάσει των ικανοτήτων τους. Στην ηλικία 14-19 ετών δίνεται έμφαση στις προσωπικές ανάγκες, το σχολείο συνδυάζει με τον καλύτερο τρόπο τις ανάγκες με τις ευκαιρίες. Στην ολοκληρωμένη εκπαίδευση, κάθε δάσκαλος πρέπει να είναι δάσκαλος και των χαρισματικών κι επιπλέον να αποφασίζει ποιος είναι χαρισματικός (Eyre, 2009). Γνωρίζοντας πόσο δύσκολο είναι να αναγνωρίζεις τα χαρισματικά παιδιά και να φροντίζεις τις ανάγκες τους, οι δάσκαλοι στην Αγγλία συνήθως υποστηρίζονται από ψυχολόγους και δασκάλους ειδικής αγωγής. Ο Eyre (2004) πιστεύει ότι η εκπαιδευτική διαδικασία στην Αγγλία δεν είναι τόσο θέμα νοημοσύνης, αλλά μάλλον θέμα ευμάρειας, με τους πιο εύπορους να λαμβάνουν την καλύτερη εκπαίδευση. Παρ’ όλα αυτά, η κυβέρνηση είχε σαν σκοπό να βελτιώσει την εκπαίδευση των χαρισματικών σε όλα τα σχολεία, ώστε μέχρι το 2007 όλα τα σχολεία στην Αγγλία να είχαν μια εκπαιδευτική πολιτική και έναν συντονιστή για τους

χαρισματικούς μαθητές. Υπήρχε η πεποίθηση πως τα ενσωματωμένα σχολικά προγράμματα για τους χαρισματικούς, ως μέρος του συνολικού σχεδιασμού, θα ανέβαζαν το γενικό επίπεδο της εκπαίδευσης. Στο Ηνωμένο Βασίλειο δημιουργήθηκαν αρκετοί οργανισμοί για να υποστηρίξουν τους χαρισματικούς. Η Εθνική Ένωση Χαρισματικών Παιδιών ιδρύθηκε το 1967 για να υποστηρίξει τις κοινωνικές, συναισθηματικές και μαθησιακές ανάγκες των παιδιών με υψηλές δυνατότητες μάθησης όλων των ηλικιών και υπόβαθρων (PotentialPlusUK, 2014). Η Εθνική Ένωση Ικανών Παιδιών στην Εκπαίδευση ιδρύθηκε το 1983 για να υποστηρίξει, να καθοδηγήσει και να εκπαιδεύσει δασκάλους, ώστε να πετύχουν τα καλύτερα, μέσω των ικανών μαθητών, στις κανονικές τάξεις. Το 2002 ιδρύθηκε στο πανεπιστήμιο του Γουόρικ η Εθνική Ακαδημία για τους χαρισματικούς και ταλαντούχους νέους, με σκοπό να βοηθήσει την κυβέρνηση να υλοποιήσει το πρόγραμμα για τους χαρισματικούς και ταλαντούχους μαθητές, αναπτύσσοντας, προωθώντας και υποστηρίζοντας εκπαιδευτικές ευκαιρίες για τα χαρισματικά και ταλαντούχα παιδιά μέχρι την ηλικία των 19 (DE, 2009). Το 2008 μια κυβερνητική πολιτική υποστήριξης των χαρισματικών υιοθετήθηκε, μέσω του Εθνικού Προγράμματος για την εκπαίδευση των χαρισματικών και ταλαντούχων (DCSF, 2008). Σκοπό είχε να παρακινήσει τα σχολεία στην αναγνώριση των χαρισματικών και ταλαντούχων μαθητών ηλικίας 11 –19 ετών, οι οποίοι είναι χαρισματικοί και ταλαντούχοι σε σχέση με τους συνομηλίκους τους, στην ίδια τάξη και σχολείο. Ωστόσο, παρά τη θετική αξιολόγηση της Εθνικής Ακαδημίας για τους χαρισματικούς και ταλαντούχους νέους από το Τμήμα Εκπαίδευσης (DE, 2009) και το γεγονός ότι περισσότερα από 200.000 παιδιά έλαβαν υποστήριξη και εκατοντάδες δασκάλων εκπαιδεύτηκαν, η Εθνική Ακαδημία για τους χαρισματικούς και ταλαντούχους νέους διέκοψε τη λειτουργία της το 2010 (Henry, 2010; Muray, 2010). Σύμφωνα με την οργάνωση για τους χαρισματικούς, PotentialPlusUK (2014), η εισαγωγή των νέων εκπαιδευτικών δεδομένων το 2012, συνιστά στα σχολεία να αναγνωρίζουν και να υποστηρίζουν τα χαρισματικά παιδιά. Δεν προσδιορίζει τις ανάγκες των χαρισματικών, αλλά επικεντρώνεται στην πρόοδο όλων των μαθητών μέσω του Εθνικού Αναλυτικού Προγράμματος.

β) Αυστρία

Η εκπαίδευση των χαρισματικών στην Αυστρία ξεκίνησε το 1962, όταν η εκπαίδευση των χαρισματικών αναφέρθηκε στην εκπαιδευτική ορολογία. Στη δεκαετία του 1970 τα χαρισματικά παιδιά είχαν το δικαίωμα να παρακάμπουν τάξεις. Η υποστήριξη παιδιών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες έχει μακρά παράδοση και στη δεκαετία του 1990 η ολοκληρωμένη εκπαίδευση έγινε μέρος της Αυστριακής υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Το 1999 ιδρύθηκε το Αυστριακό κέντρο έρευνας και υποστήριξης των χαρισματικών και ταλαντούχων με σκοπό να παρέχει σύστημα υποστήριξης στα χαρισματικά παιδιά, τους γονείς και τους εκπαιδευτικούς τους. Το 2006 επιτράπηκε η πρόωγη εισαγωγή στην υποχρεωτική εκπαίδευση (Weilguny, Resch, Samhaber, Hartel, 2013). Σύμφωνα με το γενικό διάταγμα για την προώθηση της χαρισματικότητας και των ταλέντων που εξέδωσε το Υπουργείο της Εκπαίδευσης το 2009 (Weilguny, Resch, Samhaber, Hartel, 2013), όλα τα σχολεία στην Αυστρία έπρεπε να αναπτύξουν τις δυνατότητες των χαρισματικών και ταλαντούχων παιδιών. Οι βασικές αρχές για την προώθηση της χαρισματικότητας και των ταλέντων επικεντρώνονται στο δυνατό σημείο και στα ενδιαφέροντα, υποστηρίζοντας την

χαρισματικότητα με έναν αμερόληπτο τρόπο, ενσωματώνοντας την χαρισματικότητα και το ταλέντο στη συνολική σχολική κουλτούρα. Τα σχολεία πρέπει να αναγνωρίζουν τα χαρακτηριστικά που σχετίζονται με την χαρισματικότητα και το ταλέντο, να εφαρμόζουν συγκεκριμένα εκπαιδευτικά μέτρα και να παρέχουν ανατροφοδότηση με τέτοιον τρόπο, ώστε να ενισχύει τα κίνητρα. Η Αυστριακή νομοθεσία δίνει έμφαση στην εξατομικευμένη εκπαίδευση, την επιτάχυνση και την ενίσχυση τόσο στο πλαίσιο των γενικών σχολείων όσο και στο πλαίσιο των ειδικών. Η εκπαιδευτική νομοθεσία ορίζει ότι τα χαρισματικά παιδιά μπορούν να παρακάμψουν τάξεις, να αποδεσμευτούν από την υποχρεωτική εκπαίδευση, να παρακολουθήσουν μαθήματα στα πανεπιστήμια και να φοιτήσουν σε αυτά από την ηλικία των 15. Συνήθως οι χαρισματικοί μαθητές εκπαιδεύονται στα πλαίσια της κανονικής τάξης, όπου λαμβάνουν ιδιαίτερη προσοχή μέσω ενίσχυσης, εργαστηρίων, ξεχωριστών μεντόρων ή ποικίλων προγραμμάτων σχετικά με τη Γλώσσα, τα Μαθηματικά, την Επιστήμη, τη Μουσική ή τον Αθλητισμό. Ωστόσο, υπάρχουν κάποια σχολεία που προτιμούν το διαχωρισμένο μοντέλο εκπαίδευσης των χαρισματικών παιδιών. Περιφερειακές, εθνικές και διεθνείς “Ολυμπιάδες” διοργανώνονται συχνά σε όλα τα επίπεδα. Επιπροσθέτως, έχουν σχεδιαστεί θερινά σχολεία για τα χαρισματικά παιδιά. Η αναγνώριση των χαρισματικών παιδιών γίνεται από τους δασκάλους και τους ψυχολόγους που χρησιμοποιούν σταθμισμένα τεστ (Oswaldetal, 2005). Η σχολική επιτυχία είναι ένας δείκτης υψηλού δυναμικού, που δεν δίνει πολλές πιθανότητες στους μαθητές που αποδίδουν κάτω των δυνατοτήτων τους.

γ) Γερμανία

Στη Γερμανία, τα 16 ομόσπονδα κρατίδια είναι υπεύθυνα για το εκπαιδευτικό τους σύστημα. Η εκπαίδευση των χαρισματικών αναφέρεται στη νομοθεσία κάποιων κρατιδίων, αλλά όλα τα κρατίδια προωθούν ένα ευέλικτο εκπαιδευτικό σύστημα που περιλαμβάνει την πρόωρη εγγραφή στα Δημοτικά Σχολεία και την παράκαμψη τάξεων. Συνηθισμένες πρακτικές για τα χαρισματικά παιδιά είναι η πρόωρη εγγραφή στα Δημοτικά Σχολεία, η επιτάχυνση, η παράκαμψη τάξεων, η παρακολούθηση μαθημάτων υψηλότερου επιπέδου, η συνεργασία με τα πανεπιστήμια, η εξωσχολική ύλη, οι διαγωνισμοί και τα καλοκαιρινά προγράμματα (Ziegler, Stoeger,, Harder, Balestrini, 2013). Τα χαρισματικά παιδιά αναγνωρίζονται από τους δασκάλους, τους γονείς ή ακόμα και από τα ίδια τα παιδιά. Τα αξιοσημείωτα σχολικά επιτεύγματα αποτελούν προϋπόθεση στη διαδικασία επιλογής. Κάποια προγράμματα χρησιμοποιούν τεστ IQ για την αναγνώριση (Fisheretal, 2005). Οι Ziegler, Stoeger,, Harder και Balestrini (2013) επεσήμαναν ευρήματα από την έρευνα γεωγραφικού μήκους, MalburgGiftednessProjectfrom 2000, που υπέδειξε πώς μόνο το 15% των ατόμων με υψηλές επιδόσεις ήταν χαρισματικοί (IQμεγαλύτερο του 125) και ότι στην πραγματικότητα το 15% των χαρισματικών μαθητών ήταν άτομα χαμηλών επιδόσεων. Αυτά τα πορίσματα αμφισβητούν την πεποίθηση ότι η σχολική επίδοση είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την εξυπνάδα. Το θέμα των χαρισματικών μαθητών που αποδίδουν κάτω των δυνατοτήτων τους δεν έχει αντιμετωπιστεί από το εκπαιδευτικό σύστημα της Γερμανίας. Παρ’ όλα αυτά, η εκπαίδευση των χαρισματικών στη Γερμανία δεν μπορεί να γενικευτεί, αφού τα 16 ομόσπονδα

κρατίδια έχουν ποικίλα συστήματα, που πρέπει να εξεταστούν χωριστά. Τον 18^ο αιώνα ξεκίνησε το προπαρασκευαστικό κολλέγιο στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση για τα παιδιά υψηλών επιδόσεων, υπάρχει μέχρι σήμερα σε όλη την Γερμανία και προσφέρει ακαδημαϊκή αριστεία. Για παράδειγμα, το 1900 μόνο το 1% ολοκλήρωσε το προπαρασκευαστικό κολλέγιο, το 1930 αυξήθηκε στο 3% και το 2010 έφτασε στο 30% (Ziegler, Stoeger, Harder, Balestrini, 2013). Το 1978 ιδρύθηκε η διεθνής, μη κερδοσκοπική οργάνωση Die Deutsche Gesellschaft für das hochbegabte Kind (DGhK, 2015) που παρέχει βοήθεια και ειδικά μαθήματα σε χαρισματικά παιδιά, γονείς, ολόκληρες οικογένειες, εκπαιδευτικούς και ψυχολόγους. Η οργάνωση αυτή ιδρύθηκε με αφορμή το γεγονός ότι τα χαρισματικά παιδιά δεν έχουν πάντα υψηλές αποδόσεις. Στις μέρες μας αυτή η οργάνωση έχει 15 περιφερειακούς οργανισμούς και πάνω από 3.000 μέλη. Το 1994 ιδρύθηκε ο οργανισμός Hochbegabtenförderung V. από γονείς χαρισματικών παιδιών. Λειτουργεί σε 25 πόλεις σε όλη τη Γερμανία, οργανώνει μαθήματα το απόγευμα, το σαββατοκύριακο, στις διακοπές για τα χαρισματικά παιδιά, καθώς και συμβουλευτική για γονείς και δασκάλους (Persson, R.S, Joswig, H., Balogh, L, 2000). Από το 1994, έχει βοηθήσει πάνω από 13.000 παιδιά (Bundesgeschäftsstelle Bochum, 2015).

δ) Ελβετία

Το εκπαιδευτικό σύστημα στην Ελβετία είναι αποκεντρωμένο και οργανωμένο αυτόνομα σε 26 καντόνια (επαρχίες). Οι ακόλουθες πληροφορίες αναφέρονται στην εκπαίδευση χαρισματικών στα 19 γερμανόφωνα καντόνια, τα οποία είναι ενταγμένα σε ένα δίκτυο για την εκπαίδευση χαρισματικών στην Ελβετία. Στα περισσότερα καντόνια της Ελβετίας, η εκπαιδευτική νομοθεσία αναγνωρίζει τους χαρισματικούς μαθητές, παρέχει πληροφόρηση σχετικά με την εκπαίδευση χαρισματικών ή αναγνωρίζει τα χαρισματικά παιδιά σαν ένα μέρος του συνόλου των μαθητών με ειδικές ανάγκες. Μια συνηθισμένη πρακτική για τους χαρισματικούς είναι η επιτάχυνση, η πρόωρη εισαγωγή, η παράκαμψη τάξεων και η ενίσχυση. Οι χαρισματικοί οργανώνονται κυρίως, στα πλαίσια της διαφοροποιημένης εκπαίδευσης και σε ειδικές περιπτώσεις μπορούν να αποδεσμευτούν από την υποχρεωτική εκπαίδευση. Η αναγνώριση των χαρισματικών βασίζεται στον δάσκαλο ή την αυτο-πρόταση (να προτείνουν οι ίδιοι τον εαυτό τους). Για να παρακάμψεις τάξεις και να φοιτήσεις σε μεγαλύτερες τάξεις, είναι απαραίτητη η εξέταση από ψυχολόγο (Grossenbacher, 2005).

Το 2011 οι Herman και Nevo ολοκλήρωσαν τη μεταανάλυση της εκπαίδευσης των χαρισματικών στις γερμανόφωνες χώρες, Γερμανία, Αυστρία και Ελβετία. Σύμφωνα με τους συγγραφείς, η έννοια της εκπαίδευσης των χαρισματικών είναι σχετικά καινούρια στις γερμανόφωνες χώρες. Οι Herman και Nevo παρήχαν έναν λεπτομερή απολογισμό των πρόσφατων μοντέλων εκπαίδευσης των χαρισματικών στην Γερμανία, την Αυστρία και την Ελβετία. Ανέφεραν πως αν και υπάρχουν μερικές διαφορές μεταξύ των τριών χωρών, τα προγράμματα εκπαίδευσης των χαρισματικών είναι παραπλήσια. Και οι τρεις χώρες περιλαμβάνουν στα προγράμματά τους πρόωρη εγγραφή στο Δημοτικό σχολείο, παράκαμψη τάξεων, παρακολούθηση μαθημάτων υψηλότερου επιπέδου, πρόωρη φοίτηση στο πανεπιστήμιο σε συνδυασμό

με πρόωρη αποφοίτηση από το σχολείο, δυνατότητα ομαδοποίησης, ειδικά σχολεία για χαρισματικά παιδιά, σχολικούς διαγωνισμούς και καλοκαιρινές ακαδημίες. Ενδεχόμενα κριτήρια για την επιλογή χαρισματικών παιδιών στα ειδικά προγράμματα είναι οι βαθμοί, οι επιδόσεις σε σχολικούς διαγωνισμούς, οι δοκιμασίες επιδόσεων (IQ), τα ερωτηματολόγια (συμπληρωμένα από το παιδί ή από τρίτον), η λίστα ελέγχου του γονέα, οι υποψήφιοι, καθώς και θεσμικά κριτήρια. Οι Herman και Nevo επίσης ανέλυσαν την επίδραση των ποικίλων προγραμμάτων στα χαρισματικά παιδιά.

Τα αποτελέσματα από όλους τους τύπους προγραμμάτων ήταν πολύ θετικά. Ωστόσο, όλες οι μελέτες πραγματοποιήθηκαν σε επίπεδο γυμνασίου και περιελάμβαναν μόνο παιδιά υψηλών επιδόσεων, που δεν συνδέονται πάντα με την ικανότητα. Οι υψηλοί βαθμοί ήταν πάντα ένα κριτήριο για να γίνουν τα παιδιά δεκτά στα ειδικά προγράμματα. Αυτά τα προγράμματα είναι απίθανο να βοηθήσουν την πιο ευάλωτη ομάδα των χαρισματικών παιδιών, που έχουν ασύγχρονη ανάπτυξη και χαμηλές επιδόσεις συχνά ή προβλήματα κοινωνικοποίησης ή συμπεριφοράς.

ε) Δανία

Στη Δανία δεν υπάρχουν επίσημα προγράμματα για την εκπαίδευση χαρισματικών (Baltzeretal, 2005). Ο όρος χαρισματικότητα ή χαρισματικοί μαθητές δεν αναφέρεται στην εκπαιδευτική νομοθεσία. Ωστόσο, η αναγνώριση των ατομικών διαφορών είναι η βασική κατευθυντήρια γραμμή στο δανέζικοσχολικό σύστημα. Η αναγνώριση των ιδιαίτερων αναγκών κάθε μαθητή, επιλέγοντας τα κατάλληλα εκπαιδευτικά εργαλεία και μεθόδους, πρέπει να εξασφαλίζεται από τους δασκάλους. Υπάρχουν λίγα σχολεία που δίνουν ιδιαίτερη προσοχή στους χαρισματικούς, υπάρχει το RoyalBalletSchool για ταλαντούχους χορευτές, το SctAnnaGymnasium για την εκπαίδευση των μουσικών ταλέντων και το κατώτερο σχολείο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στο Odsherred που προσφέρει ειδικά μαθήματα Μαθηματικών στους χαρισματικούς μαθητές. Στη Δανία δεν υπάρχουν διαδικασίες αναγνώρισης των χαρισματικών, ούτε ειδική εκπαίδευση για τους δασκάλους των χαρισματικών μαθητών. Κάποιες δραστηριότητες στην εκπαίδευση των χαρισματικών στηρίζονται σε ιδιωτική πρωτοβουλία, όπως η οργάνωση GiftedChildrenDenmark, που ομαδοποιεί χαρισματικά παιδιά, προσφέρει υποστήριξη και οργανώνει καλοκαιρινές δραστηριότητες (κατασκηνώσεις). Πολλοί δάσκαλοι είναι ευαισθητοποιημένοι στο θέμα της εκπαίδευσης των χαρισματικών, αλλά υπάρχει έλλειψη πολιτικής αναγνώρισης και νομοθετικών ρυθμίσεων για τα χαρισματικά παιδιά. Ο Silverman (2013) τονίζει την ανάγκη για την εκπαίδευση των χαρισματικών στη Δανία, αφού οι χαρισματικοί δε λαμβάνουν την απαραίτητη προσοχή και δεν αναπτύσσουν τις δυνατότητές τους.

στ) Φινλανδία

Η εκπαιδευτική νομοθεσία στη Φινλανδία δεν αναφέρει λεπτομερώς τους χαρισματικούς μαθητές ή τους αναφέρει ως μια κατηγορία μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Το εκπαιδευτικό σύστημα είναι έντονα αποκεντρωμένο και απελευθερωμένο. Σε εθνικό επίπεδο παρέχονται μόνο γενικές οδηγίες. Η νομοθεσία

αναγνωρίζει ατομικές διαφορές και επιτρέπει στα σχολεία να προσαρμόζουν τη διδασκαλία τους στο ηλικιακό επίπεδο και τις ικανότητες των μαθητών. Η πρόωρη εισαγωγή στα δημοτικά σχολεία, η επιλογή μαθημάτων διαφορετικών από αυτά του αναλυτικού προγράμματος, η παράκαμψη τάξεων, η συμμετοχή σε μαθήματα υψηλότερου επιπέδου, η επιτάχυνση, τα σεμινάρια, οι εξωσχολικές δραστηριότητες είναι τακτικές που εφαρμόζονται στο φινλανδικό εκπαιδευτικό σύστημα. Η Φινλανδία ακολουθεί μια έντονη κατεύθυνση εξατομίκευσης. Τα σχολεία έχουν κατορθώσει να παρέχουν πιο εξατομικευμένο πρόγραμμα μαθημάτων, που επιτρέπει την διαφοροποιημένη διδασκαλία. Η διαφοροποιημένη εκπαίδευση είναι γενική πολιτική του φινλανδικού συστήματος και γι' αυτό οι χαρισματικοί μαθητές μπορούν να ωφεληθούν από αυτό. Το σύστημα χωρίς την υποχρεωτική φοίτηση σε όλες τις τάξεις είναι πολύ ευέλικτο και επιτρέπει στους μαθητές να επιταχύνουν σύμφωνα με τις δυνατότητές τους. Η τάση των γονιών είναι να επιλέγουν ένα σχολείο που θα ταίριαζε καλύτερα στις ανάγκες των παιδιών τους. Στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση οι χαρισματικοί μαθητές συμμετέχουν σε διάφορους διαγωνισμούς ή σε θερινά μαθήματα στα πανεπιστήμια. Δεν υπάρχουν επίσημες διαδικασίες ή προτάσεις για τα χαρισματικά παιδιά. Μια εξαίρεση είναι η πρόωρη εισαγωγή στο σχολείο, όπου απαιτούνται ψυχολογικές και ιατρικές εξετάσεις (Tirri, 2005). Αν και στη Φινλανδία υπάρχει έλλειψη συγκεκριμένης νομοθεσίας για την εκπαίδευση των χαρισματικών, ωστόσο, το σύστημα φαίνεται να λειτουργεί πολύ καλά (όχι μόνο για τα χαρισματικά παιδιά), αφού οι Φινλανδοί τερματίζουν τακτικά στην κορυφή των διεθνών αξιολογήσεων, για παράδειγμα στη δοκιμασία PISA (OECD, 2014).

ζ) Ουγγαρία

Η ουγγρική νομοθεσία αναγνωρίζει τους χαρισματικούς ως μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Τις τελευταίες δεκαετίες η συστηματική ανάπτυξη και καινοτομία έχουν οδηγήσει σε σημαντική πρόοδο την εκπαίδευση των χαρισματικών. Ο Stockton (2009) αναφέρει ότι οι Ούγγροι μαθητές έχουν παραδοσιακά μεγάλη επιτυχία σε διεθνείς διαγωνισμούς και μαθηματικές Ολυμπιάδες. Το ουγγρικό σύστημα των εξειδικευμένων σχολείων για τους χαρισματικούς στα Μαθηματικά πιστεύεται ότι είναι πρωτότυπο και αυτό το μοντέλο υιοθετήθηκε από τη Ρωσία και τις Ηνωμένες Πολιτείες. Τα σχολεία και οι δάσκαλοι είναι υπεύθυνοι για την εξακρίβωση και αναγνώριση των ατομικών διαφορών και ταλέντων των μαθητών τους. Η διαδικασία επιλογής και αναγνώρισης των χαρισματικών παιδιών στην Ουγγαρία βασίζεται σε αρκετά κριτήρια, όπως οι σχολικές επιτυχίες, τα εξωσχολικά επιτεύγματα (διαγωνισμοί), η πρόταση των δασκάλων, η πρόταση ενός τρίτου και η πρόταση των ψυχολόγων βασισμένη σε ψυχολογικά τεστ. Στην Ουγγαρία, η ενίσχυση είναι η προτιμώμενη μέθοδος για τους χαρισματικούς. Η επιτάχυνση, η παράκαμψη τάξεων και η συμμετοχή σε μαθήματα υψηλότερου επιπέδου είναι ασυνήθιστες μέθοδοι. Οι χαρισματικοί μαθητές μπορούν να έχουν ειδικό αναλυτικό πρόγραμμα, να συμμετέχουν σε ειδικές τάξεις, σε σεμινάρια και σε εξωσχολικές δραστηριότητες. Υπάρχουν ειδικά σχολεία για τους χαρισματικούς σε διαφορετικούς τομείς ταλέντων, από σχολεία για το πνεύμα (την κουλτούρα), τη μουσική, τις τέχνες μέχρι και τον αθλητισμό. Η εκπαίδευση χαρισματικών έχει αναπτυχθεί με επιτυχία από την πρωτοβάθμια έως τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Το 2006, στην Ουγγαρία

υπήρχαν 22 σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, που ακολούθησαν ένα πενταετές πρόγραμμα για τους χαρισματικούς. Τα μαθήματα αυτά αξιολογούνταν συχνά για να διασφαλίσουν τη βέλτιστη ανάπτυξη των χαρισματικών μαθητών. Συχνά διοργανώνονται τοπικοί ή εθνικοί διαγωνισμοί για μαθητές με πολλά είδη δυνατοτήτων. Σύμφωνα με τους κυβερνητικούς κανονισμούς, η εκπαίδευση των χαρισματικών έχει περιληφθεί υποχρεωτικά στη βασική εκπαίδευση των δασκάλων. Κάθε εκπαιδευόμενος έχει 20-30 δια ζώσης μαθήματα κατά τη διάρκεια της εκπαίδευσής τους και τα θέματα αφορούν αναγνώριση, χαρισματικότητα και ηλικία, χαρισματικότητα και εφευρετικότητα, σχολικά προγράμματα, συνεργασία σχολείου και οικογένειας, η χαμηλή επίδοση των χαρισματικών, ο ειδικός ρόλος των δασκάλων στην εκπαίδευση χαρισματικών, ειδικά πεδία της εκπαίδευσης χαρισματικών κ.α.. Στην Ουγγαρία η εκπαίδευση χαρισματικών έχει υποστήριξη και αναγνώριση από το κράτος, τα σχολεία και τις ιδιωτικές πρωτοβουλίες σε πολύ υψηλό βαθμό. Όλο και περισσότεροι δάσκαλοι συμμετέχουν σε περαιτέρω εκπαιδευτικά προγράμματα και το σχέδιο είναι να υπάρξει ένας εξειδικευμένος δάσκαλος στην εκπαίδευση χαρισματικών, σε κάθε σχολείο, που θα συντονίζει τις εργασίες με τους χαρισματικούς (Balogh et al., 2005; Gyarmathy, 2013).

η) Ολλανδία

Στην ολλανδική νομοθεσία, οι χαρισματικοί μαθητές δεν αναφέρονται λεπτομερώς. Ωστόσο, έχουν γίνει ορισμένες μεταρρυθμίσεις στο εκπαιδευτικό σύστημα κατά τη δεκαετία του 1990 που επηρέασαν την εκπαίδευση των χαρισματικών. Στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση εφαρμόστηκε ένα πρόγραμμα για την ενσωμάτωσή τους με τον τίτλο “Togethertoschoolagain” (μαζί στο σχολείο ξανά). Τα σχολεία έπρεπε να συνεργαστούν σε τοπικό επίπεδο και να φροντίσουν τα παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Από το 2001, οι χαρισματικοί μαθητές θεωρούνται ως μια κατηγορία που έχει ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες και σύμφωνα με την εκπαιδευτική νομοθεσία πρέπει να τους παρέχεται εξατομικευμένη εκπαίδευση υπολογίζοντας τις ιδιαίτερες ανάγκες τους (WPO, Art. 8, sub 4). Όσον αφορά την εκπαίδευση χαρισματικών, η παράκαμψη τάξεων ρυθμίζεται από τον νόμο. Το Υπουργείο Παιδείας είναι υπεύθυνο για την ανάπτυξη των υποδομών για την εκπαίδευση χαρισματικών.

Αν και στην Ολλανδία δεν επιτρέπεται θεωρητικά η εισαγωγή στο σχολείο πριν την ηλικία των τεσσάρων, εξακολουθεί να εφαρμόζεται σε μια <<ανεκτή βάση>> (Hoogeveen, 2001). Το ολλανδικό εκπαιδευτικό σύστημα ενισχύει τους χαρισματικούς με την παράκαμψη τάξεων, την επιτάχυνση και τα σεμινάρια. Σεμινάρια γίνονται συνήθως σε μεταρρυθμιστικά σχολεία όπως τα Montessori, Jenaplan, Dalton ή Freinet. Τέτοια σχολεία υπάρχουν σε όλη την Ολλανδία. Ωστόσο, τα σεμινάρια είναι μέρος της εκπαίδευσης των χαρισματικών στα κανονικά σχολεία. Η μη κερδοσκοπική οργάνωση “VierkantvoorWiskunde” ασχολείται με τους μαθητές που ενδιαφέρονται και είναι χαρισματικοί στα Μαθηματικά. Τα σχολεία “bagaaftheidsprofielscholen”, προσφέρουν ειδική συμβουλευτική για τους ακαδημαϊκούς χαρισματικούς μαθητές. Σε ειδικές

περιπτώσεις μπορούν οι μαθητές να αποδεσμευτούν από την υποχρεωτική εκπαίδευση. Οι χαρισματικοί μαθητές όταν βρίσκονται στο επίπεδο Λυκείου μπορούν να παρακολουθήσουν μαθήματα στο πανεπιστήμιο του Άμστερνταμ ή στο πανεπιστήμιο Ράντμπουντ του Ναϊμέχεν και να κατοχυρώσουν τις βαθμολογίες των μαθημάτων για όταν εισέλθουν στο πανεπιστήμιο. Σε όλα τα επίπεδα της εκπαίδευσης παρέχεται ψυχολογική και παιδαγωγική συμβουλευτική. Οι χαρισματικοί συμμετέχουν σε εξωσχολικούς διαγωνισμούς όπως ο “διαγωνισμός-καγκουρό” ή σε Ολυμπιάδες Μαθηματικών, Φυσικής κ.λπ.

Στην Ολλανδία δεν υπάρχουν επίσημα κριτήρια αναγνωρισιμότητας των χαρισματικών. Όταν τίθεται ζήτημα για την πρόωπη εισαγωγή ενός μαθητή στο σχολείο ή την αποδέσμευσή του από την υποχρεωτική εκπαίδευση ή την παράκαμψη τάξεων, τότε το σχολείο συνεργάζεται με τους γονείς και συνήθως το παιδί υποβάλλεται σε ψυχολογική ή παιδαγωγική εξέταση. Στο πανεπιστήμιο Ράντμπουντ του Ναϊμέχεν, το κέντρο μελέτης της χαρισματικότητας, που είναι γνωστό για την εμπειρογνώσια στην ατομική αξιολόγηση, έχει δημιουργήσει μια ομαδική διαδικασία αξιολόγησης, για να αναγνωρίζει τους μαθητές με ειδικές ανάγκες μέσα στην τάξη. Αυτή η διαδικασία γίνεται όλο και πιο αποδεκτή από τη σχολική κοινότητα και τους γονείς. Το 95% των σχολείων παίρνουν μέρος σε αυτή την αξιολόγηση. Όσον αφορά την εκπαίδευση των δασκάλων στους χαρισματικούς, μόνο το πανεπιστήμιο Ράντμπουντ του Ναϊμέχεν περιλαμβάνει στο ειδικό εκπαιδευτικό πρόγραμμά του υποχρεωτικό μάθημα για τα χαρισματικά παιδιά.

θ) Ισπανία

Η εκπαίδευση χαρισματικών αναφέρεται ρητώς στην ισπανική νομοθεσία και τα χαρισματικά παιδιά θεωρούνται μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Η παρακολούθηση μαθημάτων μεγαλύτερων τάξεων, η προσαρμογή του αναλυτικού προγράμματος και η παράκαμψη τάξεων είναι πιθανά αλλά σπάνια εφαρμόζονται στα ισπανικά σχολεία. Τα σχολεία οργανώνουν τακτικά διαγωνισμούς για τα χαρισματικά παιδιά. Μολονότι υπάρχει νομική υποχρέωση να αναγνωρίζονται τα χαρισματικά παιδιά, δεν υπάρχουν κριτήρια, διαδικασίες ή εργαλεία αξιολόγησης για την αναγνώρισή τους. Αν και η εκπαιδευτική νομοθεσία αναγνωρίζει τα χαρισματικά παιδιά, η εκπαίδευσή τους έχει παραμεληθεί (Touronetal, 2005).

ι) Ελλάδα

Ο πρώτος νόμος για την Ειδική Αγωγή ψηφίστηκε το 1981. Σε μια αναθεώρηση, το 1985, ο νόμος αναγνώρισε την ατομικότητα κάθε μαθητή και την ανάγκη για προσαρμογή στις ατομικές ανάγκες, τα ιδιαίτερα ταλέντα κι ενδιαφέροντα των μαθητών. Ωστόσο η Ειδική Αγωγή έχει επικεντρωθεί στους μαθητές με ειδικές ανάγκες. Η εκπαίδευση χαρισματικών έχει παραμείνει ένα άγνωστο θέμα. Το 2003 ψηφίστηκε μια αλλαγή στον νόμο του 2000, που αναφερόταν στις ειδικές εκπαιδευτικές παροχές που πρέπει να προσφέρονται στα άτομα που έχουν ειδικές πνευματικές ικανότητες και ταλέντα. Έτσι δημιουργήθηκαν τα Αθλητικά και Μουσικά σχολεία (Γυμνάσιο – Λύκειο) για τους ταλαντούχους μαθητές στον

Αθλητισμό και τη Μουσική. Στα ελληνικά σχολεία δεν υπάρχουν ειδικές δομές για τους πνευματικά χαρισματικούς μαθητές. Μόνο κάποιοι ιδιωτικοί οργανισμοί (π.χ. ιδιωτικό σχολείο Παναγιωτόπουλος) έχουν δημιουργήσει δομές για τους χαρισματικούς. Παράλληλα δεν υπάρχουν διαδικασίες αναγνώρισης των χαρισματικών και οι δάσκαλοι δεν εκπαιδεύονται ούτε ανατροφοδοτούνται στην εκπαίδευση χαρισματικών. Ωστόσο, το Πανεπιστήμιο Αθηνών διεξάγει έρευνα για την αναγνώριση, τα κίνητρα και την προσαρμογή των χαρισματικών μαθητών στο Δημοτικό σχολείο, για τους γονείς των χαρισματικών και για άλλα θέματα που τους αφορούν.

Συμπεράσματα 1.3

Μελετώντας τα μοντέλα εκπαίδευσης χαρισματικών στην Ευρώπη κατέληξα στο συμπέρασμα ότι τα περισσότερα προγράμματα απευθύνονται στα άτομα με υψηλές επιδόσεις ενώ δεν περιλαμβάνονται τα άτομα με χαμηλές επιδόσεις, που μπορεί να είναι χαρισματικά. Αυτή η άποψη υποστηρίζεται από τους EvaReid και HeinerBoettger (2015), καθώς και από τον Silverman (2013) που προσθέτει ότι η χαρισματικότητα είναι σε μεγάλο βαθμό αόρατη. Τα σχολεία, οι δάσκαλοι και οι γονείς έχουν την ευθύνη για την αναγνώριση των χαρισματικών. Οι δάσκαλοι όμως δεν εκπαιδεύονται κατάλληλα, όσον αφορά τα χαρισματικά παιδιά, με αποτέλεσμα να μην μπορούν να αναγνωρίσουν την χαρισματικότητα στους μαθητές τους. Ο Silverman πιστεύει πως οι επαγγελματίες που ειδικεύονται στους χαρισματικούς μπορούν να αναγνωρίσουν “τον χρυσό κάτω από την επιφάνεια”. Τα χαρισματικά παιδιά έχουν ανάγκη από ένα ολοκληρωμένο εκπαιδευτικό πλαίσιο που να μπορεί να τα αναγνωρίσει και να τους προσφέρει σχολικά προγράμματα προσαρμοσμένα στις ανάγκες τους, τόσο στους χαρισματικούς με υψηλές επιδόσεις όσο και σε αυτούς με χαμηλές, ώστε να μπορούμε να μιλάμε για ισότιμη εκπαίδευση.

Βιβλιογραφία 1.4

Balogh.L. et al. (2005). *Country specific information – Hungary*. Monks, F.J., Pfluger, R. (ed.) *Gifted Education in 21 European Countries: Inventory and Perspective*. Radboud University Nijmegen. Available online: https://www.bmbf.de/pub/gifted_education_21_eu_countries.pdf.

Baltzer, K. et al. (2005). *Country specific information– Denmark*. Monks, F.J., Pfluger, R. (ed.) *Gifted Education in 21 European Countries: Inventory and Perspective*. Radboud University Nijmegen. Available online www.bmbf.de/pub/gifted_education_21_eu_countries.pdf

BUNDESGESCHÄFTSSTELLE bochum. (2015). *Hochbegabten-förderung*.V. Available online: www.hbf-ev.de/index.php?id=11

Columbus Group (1991, July). *Unpublished transcript of the meeting of the ColumbusGroup*. Columbus, OH.

Davis, A. G., Rimm, B., S. (1998). *Education of the Gifted and Talented*. Pearson Allyn& Bacon, Needham Heights 1998.

DEPARTMENT for children, school and families (DCSF).(2008). *Identifying giftedand talented learners – getting started*. Available online: <http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20130401151715/http://www.education.gov.uk/publications/eOrderingDownload/Getting%20StartedWR.pdf>

DEPARTMENT of education (DE).(2009). *National Academy for Gifted and TalentedYouth* (NAGTY). Available online: <https://www.gov.uk/government/publications/national-academy-for-giftedand-talented-youth-evaluation>.

DGhK. (2015). *Die Deutsche Gesellschaftfür das hochbegabte Kind*. Available online:www.dghk.de/wir-ueber-uns.

Eva Reid, HeinerBoettger (2015). *Gifted education in various countries of Europe*. DOI: 10.18355/PG.2015.4.2.158-171

Eyre, D. (2004). *Gifted Education: The English Model*. Available online: www.potentialplusuk.org/file_upload/GT%20English%20Model-deboraheyre%20%282%29.pdf.

Eyre, D. (2009). *The English Model of Gifted Education*. Shavinina, L. International Handbook on Giftedness. Springer. ISBN: 9781402061615.

Fisher, C. et al. (2005). *Country specific information – Germany*. Monks, F.J., Pfluger, R. (ed.) Gifted Education in 21 European Countries: Inventory and Perspective. Radboud University Nijmegen. Available online: https://www.bmbf.de/pub/gifted_education_21_eu_countries.pdf.

Grossenbacher, S. (2005). *Country specific information – Switzerland*. In: Monks, F.J., Pfluger, R. (ed.) Gifted Education in 21 European Countries: Inventory and Perspective. Radboud University Nijmegen. Available online: www.bmbf.de/pub/gifted_education_21_eu_countries.pdf.

Gyarmathy, E. (2013). *The Gifted and Gifted Education in Hungary*. *Journal for the Education of the Gifted*. Vol. 36. No. 1, pp. 19-43. ISSN 01623532.

Henry, J. (2010). *Ministers pull the plug on gifted and talented academy*. The Telegraph.. Available online: www.telegraph.co.uk/education/educationnews/7062061/Ministers-pull-the-plug-on-gifted-and-talented-academy.html.

Herrmann, A., Nevo, B. (2011). *Gifted Education in German – Speaking Countries*. Gifted and Talented International. Vol. 26, No 1, 2, p. 47-63. ISSN: 15332276

Hoogeveen, L. (2000, augustus). *Academic acceleration in Dutch schools. The social-emotional functioning of accelerated and non-accelerated gifted children and adolescents*. Paper presented at the 7th ECHA conference Debrecen, Hungary.

Λεπτοκαρίδης Παύλος (2011). *Στάσεις και απόψεις εκπαιδευτικών Γενικής και Ειδικής Αγωγής σχετικά με την εκπαίδευση χαρισματικών και ταλαντούχων παιδιών στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα*. Πανεπιστήμιο Μακεδονίας.

Ματσαγγούρας Η. (2008). *Εκπαιδεύοντας παιδιά υψηλών ικανοτήτων μάθησης : διαφοροποιημένη συνεκπαίδευση*. Αθήνα : Gutenberg.

Monks, F.J., Pfluger, R. (2005). *Gifted Education in 21 European Countries: Inventory and Perspective*. Radboud University Nijmegen. Available online: www.bmbf.de/pub/gifted_education_21_eu_countries.pdf.

Morelock, M. J. (1992). *Giftedness : The view from within. Understanding Our Gifted*, 4(3), 1, 11-15.

Murray, J. (2010). *Farewell to the gifted and talented scheme*. The Guardian. Available online: <http://www.theguardian.com/education/2010/feb/02/gifted-talented-scrapped-funds-redirected>

OECD.(2014). *PISA 2012 Results*. Available online: <http://www.oecd.org/pisa/keyfindings/pisa-2012-results.htm>

Oswald, F. at al. (2005). *Country specific information – Austria*. Monks, F.J., Pfluger, R. (ed.) Gifted Education in 21 European Countries: Inventory and Perspective. Radboud University Nijmegen. Available online: www.bmbf.de/pub/gifted_education_21_eu_countries.pdf.

Persson, R.S., Joswig, H., Balogh, L. (2000). *Gifted Education in Europe: Programs, Practices and Current Research*. Heller, K.A. et al.: International Handbook of Giftedness and Talent. Oxford: Elsevier. ISBN 0080437966

Potential Plus UK. (2014). Available online: www.potentialplusuk.org/general.php?webid=457#.U9YxOUAtIdU

Renzulli J.S., Reis S.M. (1997). *The schoolwide enrichment model : A how - to guide for educational excellence*. Mansfield center.CT : Creative Learning Press

Silverman, L. K. (1993). *Counseling needs and programs for the gifted*.In K. A. Heller, F.

Silverman, L. (2013). *Why Does Denmark Need Gifted Education?* Gifted Children's Symposium. Danish Association for Gifted Children.Soro, Denmark. Available online: www.giftedchildren.dk/content.php?735Linda-Silverman-Why-Does-Denmark-Need-Gifted-Education

Stockton, J. C. (2009). *Hungary and the United States: A Comparison of Gifted Education*.Mathematics Faculty Publications.Paper 8. Available online: http://digitalcommons.sacredheart.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1007&context=math_fac

Tirri, K. (2005). *Country specific information – Finland*. Monks, F.J., Pfluger, R. (ed.) Gifted Education in 21 European Countries: Inventory and Perspective. Radboud University Nijmegen

Touron, J. et al. (2005). *Country specific information – Spain*. Monks, F.J., Pfluger, R. (ed.) Gifted Education in 21 European Countries: Inventory and Perspective. Radboud University Nijmegen. Available online: https://www.bmbf.de/pub/gifted_education_21_eu_countries.pdf.

Weilguny, M. W., Resch, C., Samhaber, E., Hartel, B. (2013). *White Paper promotingtalent and excellence*. Available online: www.oezbf.at/cms/tl_files/Publikationen/Veroeffentlichungen/weissbuch_E_fertig_interaktiv.pdf.

Ziegler, A., Stoeger, H., Harder, B., Balestrini, D.P. (2013). *Gifted Education in German-Speaking Europe*. *Journal for the Education of the Gifted*. Vol. 36. No. 3, pp. 384. ISSN 01623532.